

Plukovník Ing. Alois Schulz

Ještě k jedné inovaci v terminologii a jejích důsledcích

Se zájmem jsem si přečetl stať plukovníka v záloze Ing. Václava Voříška *O jedné inovaci v terminologii a jejích důsledcích* (Vojenské rozhledy 5/96). I mne zneklidňuje, že si autoři překladu *NATO Handbook* s odbornou terminologií příliš hlavu nelámali. Nejsou ovšem sami, kdo nepovažují odborné konzultace nebo dokonce recenze za nutné. Důsledkem je i chybný překlad pojmu civil emergency planning jako „plánování civilní obrany“ namísto odpovídajícího a v českých odborných kruzích akceptovaného pojmu „civilní nouzové plánování“. V tomto smyslu nelze než s panem plukovníkem souhlasit a poděkovat mu.

Co se však týče nesmlouvavosti dalších vývodů a závěrů osmistránkového „Posouzení terminologické inovace“ jsem v rozpacích a dovolím si být poněkud opatrnější. Po čtyřech letech úzké spolupráce s Ředitelstvím civilního nouzového plánování NATO a jeho Vyšším výborem pro civilní nouzové plánování jsem totiž konečně rezignoval na svou malichernou ambici nalézt v související odborné terminologii jakousi jednotu nebo řád. Tato zkušenost mi totiž velí vyvarovat se, zejména ocitneme-li se na mezinárodním fóru, přílišné terminologické nesmiřitelnosti. Pokusím se na několika výročí z „Posouzení terminologické inovace“ vysvětlit proč.

Výrok první:

Odborný název civilní obrana je přitom pro osobu jen povšechně informovanou plně srozumitelný v tom smyslu, že označuje civilní obranu proti napadení nebo nějaké jiné pohromě a může být bez lexikálních obtíží volně asociován s civilní ochranou civilního obyvatelstva. Termín „plánování civilní obrany“ lze tedy obecně chápat jako plánování jakýchkoli opatření na ochranu obyvatelstva.

Výrok druhý:

Vzhledem k tomu, že uvedeným Protokolem I jsou vázány i členské země NATO a termín „civil defence“ je v těchto státech nepochybně chápán a užíván v souladu s tímto Protokolem...

Pojem civilní obrana je poměrně přesně definován v článku 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů (Protokol I). Přesto je například ve Spolkové republice Německo (Zivil Verteidigung) stejně jako ve Španělském království (Defensa Civil) nebo Dánském království (Sivilforsvaret) pojem civilní obrana používán pro pojmenování celého komplexu tzv. nevojenských obranných opatření, která zahrnují opatření hospodářská, opatření k ochraně a záchraně obyvatelstva, civilní podporu ozbrojeným silám (!) apod. Podobně je tomu ve Švédském království, kde byl v roce 1995 zákonem pojem civilní obrana (Civil Defence - civilförsvar), který v této zemi rovněž znamená komplex nevojenských obranných opatření, nahrazen pojmem

Civilian Defence – civilt försvar. Tento pojem je ještě širší a zahrnuje úplnou přípravu všech nevojenských složek společnosti k obraně, včetně psychologické obrany, obrany komputelizace, přípravy soukromohospodářské sféry, přípravy policie, zdravotnictví apod. Švédská Civilian Defence je, stručně řečeno, o tom, jak po všech stránkách zajistit kontinuitu společnosti a jejího řádu a jak zajistit masivní podporu ozbrojeným silám.

Pro plnění úkolů stanovených v Protokolu I Ženevských konvencí je prakticky ve všech evropských zemích používán termín civilní ochrana (Civil Protection, Zivilschutz, Protection Civile, Protección Civil) nebo jeho jiný národní ekvivalent.

Dospěl jsem k názoru, že ještě méně vrásek dělá diskutovaná terminologie exekutivám i zákonodárcům na Severoamerickém kontinentě. Tak například kanadský zákon, pojednávající o komplexní připravenosti „civilní sféry“, je ve své anglické verzi Zákonem o civilní nouzové připravenosti (Civil Emergency Preparedness). Ve verzi francouzské je však zákonem o civilní ochraně (Protection Civile). Trvalo mi zbytečně dlouho, než jsem si uvědomil, že diskuse se severoamerickými kolegy o tomto tématu ve světle ženevských konvencí není skutečně na pořadu dne. Užitečnější je pohlédnout na tento „problém“ spíše ve světle jejich obranné doktríny.

Právě proto, jak jsou většinou zemí NATO pojmy civilní obrana a civilní ochrana chápány (a jak jsou zakotveny i v jejich legislativě), byl název jednoho z profilujících výborů Vyššího výboru pro civilní nouzové plánování NATO změněn před rokem z Výboru pro civilní obranu (CDC) na Výbor pro civilní ochranu (CPC).

Výrok třetí:

Věcně správný překlad termínu „civil emergency planning“ plně vystihující realie České republiky by měl tudíž znít „civilní plánování hospodářské mobilizace a civilní obrany“.

Takovýto překlad může být stěžejně věcně správný. Zužuje totiž nouzové plánování v oblasti pozemní a letecké přepravy, energie a paliv, potravin a zemědělství, průmyslu, telekomunikací, zdravotnictví, civilní ochrany i dalších oblastech na „hospodářskou mobilizaci a civilní obranu“. Takto přeloženým termínem nelze ani při nejlepší vůli obsáhnout celé spektrum civilního nouzového plánování.

Výrok čtvrtý:

Ve vztahu ke kompetencím ministerstev a jiných ústředních orgánů ČR mohl by si uživatel Příručky NATO, zejména cizinec dostatečně neznalý českých státoprávních realit, utvořit nesprávný názor a ztotožnit „civil emergency planning“ nejen s „civilní obranou“, ale také s „civilní ochranou“, která je podle kompetenčního zákona v působnosti ministerstva obrany, a považovat tak logicky, ale nesprávně, ministerstvo obrany za ústřední orgán pro „civil emergency planning“. Ve skutečnosti tomu však není a působnost v oblasti „civil emergency planning“ je v ČR rozložena na řadu ústředních orgánů a také na okresní úřady.

Také ve všech vyspělých státech je působnost v jednotlivých oblastech civilního nouzového plánování rozložena na řadu příslušných odborných ústředních orgánů státní správy. Agregovaná působnost je delegována na nižší správní celky, podobně jako je tomu v případě našich okresních úřadů. Dekoncentrace a delegace odpovědnosti na nejnižší správní celky (obce) je však vesměs nepoměrně hlubší než v naší zemi. V každé zemi je koordinováním civilního nouzového plánování pověřen jeden ústřední správní orgán. Jsou to zpravidla ministři (ministerstva) vnitra nebo obrany, ale také spravedlnosti (Norsko)

nebo samostatné vládní úřady (Itálie). Jejich zmocnění ke koordinaci nevojenských obranných aktivit není nepodobné kompetenci českého ministerstva obrany ke „koordinaci činnosti ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně“. (Zákon č. 40/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů.)

Tolik (pro tentokrát) k terminologii civilního nouzového plánování. Ještě jednou, pro jistotu, připomínám, že civilní ochrana je pouze jednou (byť jakkoli důležitou) součástí civilní nouzové připravenosti.

Pevně věřím, že naše armáda nebude muset naši zemi už proti nikomu ve válečném konfliktu bránit a že se v budoucnu její působení omezí nanejvýš na účast v mezinárodních akcích na obranu míru. Ale kdyby ani toho nebylo, nic to na jejím smyslu nemění. Nic totiž nemění na tom, že vždycky bude armáda jednoznačným znakem naší společné vůle svobodně žít, svobodu hájit a společně s dalšími ji společně zaručovat i jiným. A nic to nezmění ani na tom, že armáda vždycky bude zároveň vysokou školou kázně, loajality k vlastnímu státu a schopnosti žít v solidární pospolitosti, a tím i vysokou školou občanských ctností, včetně občanské hrdosti a občanského sebevědomí.

Z projevu prezidenta České republiky Václava Havla ke státnímu svátku ČR 28. 10. 1996.